

Mange veje

mod en stærk
evalueringskultur
i folkeskolen

Katja Munch Thorsen
 Områdechef, Danmarks
 evalueringsinstitut (EVA).

En systematisk og stærk evalueringskultur i folkeskolen er blevet en målsætning, som der i stigende grad stræbes efter, og det er en af Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) vigtigste opgaver at beskæftige sig med temaet på mange forskellige niveauer. I denne artikel fortæller EVA's chef for området for grundlæggende uddannelse og undervisning om de aktuelle projekter, som EVA gennemfører, og om, hvordan de tilsammen giver en hånd i ryggen på projektet at skabe en god folkeskole.

I 2004 pegede et OECD-review på, at der var brug for en styrkelse evalueringskulturen i den danske folkeskole. Pointen er blevet bekræftet i flere undersøgelser, som EVA har gennemført. EVA nåede bl.a. samme konklusion i en evaluering af undervisningsdifferentiering fra 2004, i undersøgelsen af den løbende evaluering fra samme år og i evalueringen af kommunernes kvalitetssikring af folkeskolen fra 2005.

Alle rapporter viser, at der er et behov for at styrke arbejdet med systematisk vurdering af og opfølgning på, hvordan arbejdet i skolen skrider frem i forhold til de mål, man sætter sig for undervisningen og for elevernes udbytte af undervisningen. Flere statslige tiltag som fx elevplaner og kommunernes kvalitetsrapporter er siden sat i verden for at styrke evalueringskulturen.

For EVA er det at fremme skolers og kommuners evalueringskultur en del af målet for rigtig mange aktiviteter. Denne artikel præsenterer en række projekter og undersøgelser, som EVA har sat og vil sætte i søen, og hvor EVA spiller forskellige roller i forhold til evaluering i folkeskolen.

Aktiviteterne kan deles op i tre hovedkategorier:

Undersøgelser af statslige redskaber til en styrket evalueringskultur:

EVA er p.t. i gang med at undersøge implementeringen af to statslige tiltag, som skal bidrage til en styrket evalueringskultur, nemlig de kommunale kvalitetsrapporter og elevplaner. Undersøgelserne skal både give en status over arbejdet med de nye redskaber og inspirere kommunerne og skolerne i deres arbejde med redskaberne i fremtiden.

Undersøgelser af temaer, som er aktuelle og vigtige for skoleverdenen:

EVA gennemfører en række projekter, som ikke direkte handler om evalueringspraksis. I undersøgelserne skaber EVA ny viden om aktuelle temaer, der er forbundet med skolernes hverdag. Fokus i undersøgelserne kan fx være enkelte fag, organiseringen af skolen eller tværgående temaer med betydning for undervisningen.

Aktiviteter og formidlingsformer, der bidrager til udvikling:

EVA er i gang med at udvikle koncepter for, hvordan vores viden på grundskoleområdet kan føres tilbage til skolerne gennem forskellige typer af aktiviteter og direkte formidlingsformer, der tager hensyn til den kontekst, de pågældende kommuner og skoler er en del af. Ønsket er at være med til at skabe udvikling ved at variere og målrette den måde, resultaterne af et projekt formidles på – og ikke mindst ved at tilbyde aktiviteter, som er tilpassede enkelte kommuner og skoler.

I det følgende vil jeg beskrive, hvilke konkrete projekter EVA arbejder med i de forskellige kategorier.

Undersøgelser af statslige redskaber til en styrket evalueringskultur

EVA er i øjeblikket i gang med tre projekter inden for den kategori, der handler om at undersøge, hvordan det går med implementeringen af statslige initiativer til en styrket evalueringskultur.

Kommunale kvalitetsrapporter

Da folkeskoleloven blev ændret i 2006, blev kommunerne forpligtet til at udarbejde en årlig kvalitetsrapport for deres skolevæsen, hvilket understregede kommunalbestyrelsens ansvar for folkeskolen. I kvalitetsrapporterne skal kommunerne beskrive deres skolevæsen, skolernes faglige niveau, hvad kommunalbestyrelsen gør for at vurdere det faglige niveau, og hvordan kommunalbestyrelsen vil følge op på den seneste kvalitetsrapport. Idéen bag kvalitetsrapporterne er bl.a. et ønske om at give kommunalbestyrelserne et godt fundament for at løfte deres ansvar for at drive det kommunale skolevæsen.

EVA er i gang med et treårigt projekt om kommunernes arbejde med kvalitetsrapporterne i perioden 2007-2009. I det første år, 2007, kortlagde EVA de første kvalitetsrapporters indhold og struktur og gav en kvalitativ belysning af udvalgte kommunale forvaltningers vurdering af, hvilke muligheder og problemfelter der er i arbejdet med kvalitetsrapporterne som et redskab til udvikling. Undersøgelsen viste, at de fleste kommuner er kommet i gang med arbejdet med kvalitetsrapporterne, men der er forskel på, hvor langt de enkelte kommuner er nået. Kommunerne har valgt forskellige tilgange til beslutningsprocessen vedrørende rapporten og i opbygningen af rapporten. Der er bl.a. forskellig praksis for, hvilke oplysninger der opgøres på skoleniveau og for det samlede skolevæsen.

Nu i 2008 er der gang i en undersøgelse, der sætter fokus på kommunernes opfølgning på kvalitetsrapporterne. Her analyseres bl.a., i hvilket omfang kvalitetsrapporterne anvendes som et redskab til udvikling. Undersøgelsen offentliggøres i februar 2009.

Sidste trin i det treårige projekt er en undersøgelse af, i hvilket omfang og på hvilken måde de kommunale kvalitetsrapporter har ændret kommunernes og skolernes praksis. Undersøgelsen går i gang i 2009.

Elevplaner

Elevplanerne blev indført i 2006 som et redskab til bl.a. at styrke den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, tilrettelæggelsen af undervisningen og skole-hjem-samarbejdet.

EVA er i gang med en national undersøgelse, der skal afdække udfordringer og problematikker for arbejdet med elevplaner. Formålet med undersøgelsen er at belyse, om skolernes arbejde med elevplaner har betydet ændringer i skolernes praksis. Undersøgelsen skal også finde og formidle gode eksempler på, hvordan arbejdet med elevplaner kan fungere. Rapporten offentliggøres i slutningen af 2008.

I 2007 er en undersøgelse af de første erfaringer med elevplanerne blevet gennemført. Undersøgelsen er en forundersøgelse til den nationale undersøgelse, og den har bidraget til at kvalificere og skærpe fokuspunkterne i den. Forundersøgelsen analyserer ud fra seks skoler en række centrale problemstillinger og udfordringer i arbejdet med elevplaner og ser nærmere på elevplanernes betydning i forhold til intentionerne i lovgrundlaget. Forundersøgelsen viser, at elevplanerne i høj grad styrker og kvalificerer skole-hjem-samtalerne og dermed samarbejdet mellem lærere og forældre. Det er dog en ny udfordring for lærerne at kommunikere skriftligt til forældrene via elevplanerne. Elevplanerne har på de seks skoler endnu ingen særlig betydning for undervisningens tilrettelæggelse og bidrager derfor ikke til styrket undervisningsdifferentiering på de seks skoler. Nogle af skolerne og lærerne bruger andre midler til undervisningsdifferentiering, bl.a. logbøger, som elevplanerne nu skal integreres med. Det er desuden en udfordring at skulle dække alle fag – store som små – i elevplanerne med meningsgivende evalueringer af elevernes udbytte.

Sprogvurderinger i skolestarten

Fra august 2009 bliver det obligatorisk, at alle børn skal sprogvurderes i tiden omkring skolestarten. Formålet er, at undervisningen kan tage højde for det enkelte barns sproglige forudsætninger i princippet om undervisningsdifferentiering.

I en undersøgelse af sprogvurderinger i skolestarten, som EVA er i gang med nu, undersøges skolers og kommuners praksis for at foretage vurderinger og følge op på vurderingerne. Dette projekt adskiller sig fra de to førnævnte ved ikke at handle direkte om, hvordan skoler og kommuner har implementeret et statsligt initiativ, der vil fremme evalueringskulturen på folkeskoleområdet. Undersøgelsen skal afdække de erfaringer, som fem kommuner har med vurderinger af børns sprog i årene omkring skolestarten. Det undersøges bl.a., hvilke metoder og materialer der anvendes, og hvordan arbejdet organiseres. Der fokuseres også på, hvordan kommunerne arbejder med at skabe sammenhæng mellem den viden, man har om børns sprog i dagtilbud, og indsatsen og arbejdet med børns sproglige udvikling i skolestarten. Undersøgelsen offentliggøres i efteråret 2008. Den munder både ud i en rapport om de samlede resultater af undersøgelsen og i en kortere pjece, som henvender sig særligt til de personer, der beskæftiger sig med vurderinger af børns sprog omkring skolestarten. Pjecen bliver et inspirationsmateriale til en bred gruppe af pædagogiske praktikere, der beskæftiger sig med vurderinger af børns sprog i tiden omkring skolestart, og som arbejder med at skabe sammenhæng i sprogarbejdet i børnenes overgang fra dagtilbud til skole. Det kan fx være pædagoger, børnehaveklasseledere, lærere i indskoling og talehørpædagoger.

Undersøgelser af temaer, som er aktuelle og vigtige for skoleverdenen

I denne kategori falder alle de EVA-rapporter på grundskoleområdet, som ikke har et direkte fokus på kommuners og skolers arbejde med evaluering på forskellige niveauer. Det drejer sig fx om undersøgelserne af engelsk, idræt, læsning, matematik, skoleledelse, den afdelingsopdelte skole, specialundervisning og under-

visning af tosprogede elever. Et af formålene med projekterne er at give kommuner og skoler mulighed for at bruge resultaterne til at videreudvikle deres skolevæsen. De kan give dem et afsæt til at drøfte og beslutte, hvilken udvikling de ønsker af deres praksis. Dermed kan EVA bidrage til udvikling på skoler og i kommuner inden for de områder, hvor der gennemføres evalueringer og undersøgelser.

EVA har gennem årene med arbejdet med evalueringer og undersøgelser på grundskoleområdet fået mange positive tilbagemeldinger fra skoler og kommuner om, at de kan bruge EVA's rapporter som en slags spejl for deres egen praksis på det område, som er blevet undersøgt. Kommunerne og skolerne oplever fx, at de kan nikke genkendende til beskrivelserne, og at de på den baggrund kan bruge analyserne og vurderingerne til at tænke nyt i forhold til deres egen praksis der, hvor den ikke fungerer hensigtsmæssigt. Omvendt vil de måske i forhold til beskrivelserne af andre områder opleve, at deres praksis fungerer rigtig godt, og at vurderinger og anbefalinger peger i en retning, hvor de allerede har bevæget sig hen eller er godt på vej til. Her er værdien snarere, at man i kommunen og på skolerne får en fælles bevidsthed om, at det fungerer godt, og at man får et fælles fundament for at drøfte, hvad der skal til for, at den gode praksis kan fastholdes og videreudvikles.

Aktiviteter og formidlingsformer, der bidrager til udvikling

Det ligger EVA meget på sinde, at den viden, der opnås gennem de mange forskellige projekter på grundskoleområdet, bliver formidlet tilbage til skolerne og kommunerne i en form, så den på en lettilgængelig måde kan bringes i spil blandt fagfolk og få liv i praksis.

Som jeg nævnte før, ved vi, at skolerne og kommunerne ofte bruger EVA's rapporter til at kvalificere deres arbejde med at udvikle praksis. Men de siger også tit, at det kan være svært i en travl hverdag at finde tid til at læse rapporterne, og at det derfor ville være nyttigt for dem, hvis EVA også formidler budskaberne fra rapporterne på måder, som er lettere tilgængelige.

Varierede former for formidling

EVA er således i gang med at udvikle koncepter til, hvordan den viden, vi har, kan formidles på en direkte måde, der er tilpasset grundskolernes behov. Et eksempel er en kortere pjese, der henvender sig direkte til praktikerne, som udgives sammen med den læn- gere rapport om sprogurderinger i skolestarten.

Men det er ikke altid skriftlige produkter, der skal til for at give inspiration, og derfor vil der også blive afholdt holde konferencer, seminarer eller workshopper. De kan skabe en mundtlig formidling af resultaterne af undersøgelser og evalueringer, og lærere, skolele- dere og repræsentanter for kommunen kan møde folk fra andre skoler og kommuner og få inspiration til det videre arbejde.

Endelig er der nogle kommuner og skoler, der efter- spørger, at EVA hjælper med at facilitere processer, hvor den viden, som stammer fra EVA's projekter, sættes i relation til vilkår, indsatser og praksisser på netop deres skole eller i deres kommune. Det kan være i form af oplæg med efterfølgende drøftelser, pædagogiske dage, hvor der på baggrund af input fra EVA arbejdes med konkrete projekter eller kurser – enten en enkelt dag eller et kort forløb.

Et eksempel, som indeholder mange forskellige former for aktiviteter og produkter, er projektet *It i folkeskolen*, som EVA gennemfører i samarbejde med Undervisnings- ministeriet. Projektet sætter fokus på skoler og kommu- ners arbejde med pædagogisk og organisatorisk brug af it. Der er lagt vægt på, at det at deltage i undersøgelsen er en værdifuld proces for skoler og kommuner med et fremadrettet fokus på udviklingsmuligheder inden for arbejdet med it. *It i folkeskolen* bygger på mange for- skellige aktiviteter: En selvevalueringsproces og inter- view med lærere, skoleledelse og repræsentanter for kommunen, spørgeskemaundersøgelser blandt lærere, elever og forældre på 11 skoler og workshopper med 14 kommuner og med lærere og ledelser fra over 50 skoler. *It i folkeskolen* munder ud i flere forskellige produkter: Delrapporter, en samlet rapport med resultater fra alle projektets aktiviteter og endelig et selvevalueringsværk-

tøj udviklet i løbet af projektet med bidrag fra alle de forskellige deltagere.

Skræddersyede projekter for rekvirenter

EVA gennemfører også undersøgelser og evalueringer på grundskoleområdet på anmodning fra andre. Vi tilpasser undersøgelsens design, fx metode og udformning, så de passer til rekvirentens behov.

Klog på egen praksis er titlen på en rapport, som er et eksempel på en evaluering for en rekvirent, nemlig Horsens Kommune. Evalueringen afdækker arbejdet med evalueringskultur på skolerne i Horsens Kommu- ne og kommer med forslag til, hvordan Horsens kan arbejde videre med overordnede kvalitetsredskaber, særlige indsatsområder, forskellige evalueringsformer, årsplaner, teamstruktur, videndeling, kompetenceud- vikling og udvikling af forskellige ledelsesniveauer. Projektet blev designet, så det passede til de ønsker, Horsens Kommune havde om at skabe bevidsthed om og fremme arbejdet med evalueringskultur på skoleområdet. Projektet omfattede selvevaluering og interview på kommunens 20 skoler og interview med repræsentanter for kommunen. Rapporten indehol- der både et tværgående kapitel og tilbagemeldinger, der er målrettet hver enkelt skole.

Forskellige typer projekter giver synergieffekt

EVA betragter det konstant at arbejde med forskel- lige typer af projekter, der har forskellige formål, mål- grupper og typer af kontakt med grundskoleområdet som afgørende for kvaliteten i opgaveløsningen. De forskellige projekter udvikler forskellige dele af faglig- heden og gør EVA i stand til fortsat at vedligeholde og udvikle viden om folkeskolen og vilkårene og udfor- dringer for arbejdet med udvikling af praksis og med at styrke evalueringskulturen.

Desuden opleves det, at der er en stor synergieffekt mellem de forskellige typer af projekter. Kontakten med lærere, skoleledere og repræsentanter for kom- munerne ved et oplæg eller et kursus giver idéer til nye undersøgelser og evalueringer. En kortlægning af et praksisfelt giver indikationer på særlige problem-

stillinger og input til hypoteser, som er relevante at undersøge nærmere med kvalitative metoder. Og gennemførelsen af et sådant projekt giver os viden om området, som det er oplagt at formidle på konferencer og seminarer og i oplæg og kurser.

EVA-rapporter, som er omtalt i artiklen:

Engelsk i grundskolen - om indhold, organisering og vilkår (2003)

Idræt i folkeskolen (2004)

Løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen i folkeskolen (2004)

Undervisningsdifferentiering i folkeskolen (2004)

Kommunernes kvalitetssikring af folkeskolen (2005)

Læsning i folkeskolen - Indsatsen for at fremme elevernes læsefærdigheder (2005)

Matematik på grundskolens mellemtrin - Skolernes arbejde med at udvikle elevernes matematikkompetencer (2006)

Skoleledelse i folkeskolen (2006)

Den afdelingsopdelte skole (2007)

Elevplaner - De første erfaringer (2007)

Klog på egen praksis - Arbejdet med evalueringskultur på skolerne i Horsens kommune (2007)

Kommunale kvalitetsrapporter - Kortlægning af kvalitetsrapporternes struktur og indhold (2007)

Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (2007)

Undervisningen af tosprogede elever i folkeskolen (2007)